

ИВАН ВАЗОВ - „ОПЪЛЧЕНЦИТЕ НА ШИПКА“

САМОЖЕРТВАТА - ПЪТ КЪМ СВОБОДАТА

Одата „Опълченците на Шипка“ от цикъла стихотворения „Епопея на забравените“ е Вазовата поетична възхвала на подвига на опълченците - смелите, достойни и непреклонни защитници на Орлово гнездо, пожертвали живота си в името на най-светия идеал - свободата на отечеството. Вазов е горд, че има такива българи, доказали, че свободата ни не е подарена, а извоювана.

Свободата на отечеството е възвишеният идеал на опълченците, в името на който те са готови да пожертват живота си. Поели по пътя на себеотрицанието, те са независими и свободни личности, над които вековните поробители нямат власт. Храбрите защитници избират саможертвата пред робския живот, изпълнен с унижения и несправедливост, защото са достойни и силни българи, запазили своето национално самосъзнание и осъзнали, че свободата е най-висшата човешка ценност. Те жертват живота си в името на независимостта на родината си. Смъртта им не е повод за жал и отчаяние, защото саможертвата е единственият път към свободата.

В лирическия увод авторът емоционално градира страшните обвинения към българския народ: липса на исторически подвизи и съзнание, робско малодушие. Емоционално градираните упреци завършват с най-несправедливата констатация, че свободата ни не е извоювана, а подарена. Но зад привидното Базово съгласие, изразено с анафоричното повторение „нека“, се крие силата, с която поетът отхвърля всички нападки, споменавайки само едно име - Шипка.

Епическата картина на боя е нарисувана с голямо поетическо майсторство. Числителното име „три“ насочва към легендарното начало в битката, а метафората „трепетно повтарят“ подчертава необикновеното и величавото на това събитие. Поредният „дванайсетий“ опит на турците да превземат върха е напразен, защото опълченците са твърдо решени да вървят по пътя към свободата. На фанатичния възглас на турците е противопоставено свободолюбивото „ура“ на българите. Нападателят са принизени чрез образа на своя водач. Епитетът „безумний“ разкрива ожесточението на турския предводител и невъзможността му да разбере, че „раите“ ги няма, а на тяхно място са се появили силни и волеви личности, борещи се за своята свобода: „... всякой гледа само да бъде напред и гърди геройски на смърт да изложи, и един враг повеч мъртъв да положи.“ Опълченците са непреклонни. Враговете, борещи се единствено за надмощие над чуждата страна, сляпо подчиняващи се на своя предводител, нямат тази непреклонност, решимост и устойчивост. Сравнението с „овци“ подчертава тяхното малодушие. Те са обезверени, защото са се срещнали със силните защитници „българи, орловци“, поели по пътя към свободата.

Боят става все по-ожесточен. Към това, че турците са по-многобройни и с повече оръжия, се добавя и мисълта, че не може да се очаква помощ отникъде - „братските орли не фърчат към тях“. В този момент Вазов сравнява защитниците на Орлово гнездо с древните спартанци, за да подчертае, че и българите са достойни и храбри хора, които няма да се предадат, а ще се бият докрай.

За да обнадееди опълченците, да им даде сили и да им напомни за отговорността, която са поели, и за величието на идеала, за който се сражават, генерал Столетов произнася думите:

*... „Млади опълченци,
венчайте България с лаврови венци!
На вашата сила царят повери
прохода, войната и себе дори!“*

Възхищението и преклонението на автора пред величествената картина са представени чрез възклицанието „О, геройски час“ Ярките антитези: „Патроните

липсват, но волите траят, щикът се пречупва - гърдите остават", разкриват твърдостта на опълченците. Нищо не може да ги спре, защото те вече са направили своя избор. Мисълта за родината е това, което им дава сили и не им позволява да се предадат, защото: „ България цяла сега нази гледа, тоя връх висок е: тя ще ни съзре, ако би бегали: да мрем по-добре!" Но опълченците не се борят срещу вековните поробители сами - на тяхна страна е и Балканът, символът на България. В ръцете на защитниците всичко се превръща в страшно оръжие - камъни, дървета, дори телата на мъртвите им другари.

Вековните поробители треперят пред „раите", пред силата на устремените към свободата българи. Те не могат да проумеят, че срещу тях заедно „се бият живи и умрели", а израз на ужаса, който ги е завладял, е техният „демонский вик". Силата на опълченците е изразена чрез хипербола: „желязото срещат с железни си гърди". Те „виждат харно, че умират веч", но тяхната саможертва не е безсмислена, защото няма нищо по-срамно от бягството, а смъртта в битката е част от пътя им към свободата.

Авторът не описва опиянението от победата, от извървения докрай път към свободата, защото за него не е важен резултатът, а усилията. Важно е, че са отхвърлени несправедливите обвинения за липса на исторически подвизи и за робското малодушие на българина, че свободата ни е извоювана, а не подарена и това е доказано от народния поет по най-убедителен начин.

Саможертвата е пътят към свободата, но едновременно с това тя носи безсмъртие, защото „ Тоз, който падне в бой за свобода, той не умира". Нека запазим спомена за тези, които загинаха в битката, за да живеем свободни. Нека саможертвата им не бъде напразна, а народът, извървял с достойнство пътя към свободата, не носи никога повече „срама по челото". Нека с гордост се наричаме българи! Нека!